

KULTÚRA ([HTTPS://NG.24.HU/./KULTURA/](https://ng.24.hu/./kultura/))

Miről mesélnek a könyvek?

(<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/06/mirol-meselnek-a-konyvek/>)

2022.02.06. | SARUSI ISTVÁN ([HTTPS://NG.24.HU/AUTHOR/SARUSI-ISTVAN/](https://ng.24.hu/author/sarusi-istvan/)) |

#KÖNYVRESTAURÁLÁS ([HTTPS://NG.24.HU/TAG/KONYVRESTAURALAS/](https://ng.24.hu/tag/konyvrestauralas/))

#RÉGI KÖNYVEK ([HTTPS://NG.24.HU/TAG/REGI-KONYVEK/](https://ng.24.hu/tag/regi-konyvek/))

A laikusoknak olyan történetekről, amelyek egytől-egyig lelkünkben elevenednek meg, viszont a szakembereknek egykori tulajdonosaikról, letűnt időkről, olykor pedig saját hányattatott sorsukról is. A Magyar Kultúra Napján, január 22-én az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Egyetemi Könyvtárának és Levéltárának nem csupán olvasótermeibe juthattunk el, hanem restaurátor-műhelyébe is.

Lánccal a köteteket az értékük miatt védték, a csatok és sarokveretek a nagy méretű könyvek kötését óvták a sérülésektől.
Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

KÖVETÉS ▾

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Hirdetés

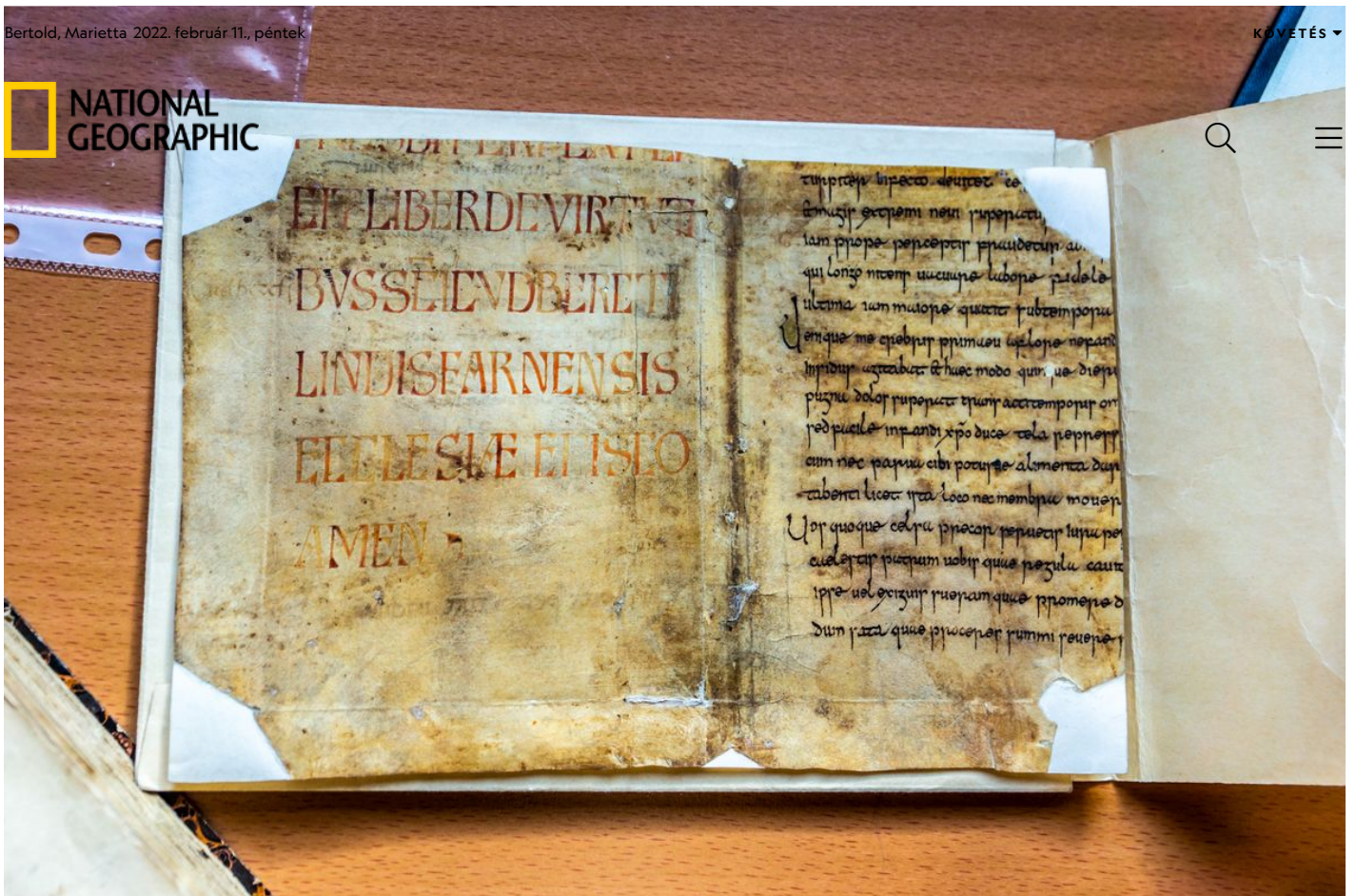

Rédey-Keresztény Júlia, a Gyűjteményszervezési Osztály régi könyvek könyvtárosa egy asztalhoz vezet, melyen a könyvtár különleges kiadványai sorakoznak.

Elsőként a könyvtár egyik legrégebbi dokumentumába nyerhetünk betekintést, Szent Béda Venerabilis (672–735) angol származású kolostori tudós St. Cuthbert (634–687) angol püspökről írt verses életrajzába, mely valamikor a 8–9. század körül, Sankt Gallenben (Svájcban) keletkezhetett. „Korát az írás típusából és a szöveg alapján lehet megállapítani” – tájékoztat a szakértő, majd jelzi, hogy ugyanennek a kódexnek egy másik töredéke az Országos Széchényi Könyvtárban is fellelhető. Mindkét fragmentum egy-egy könyv kötéséből került elő: az OSZK töredéke egy innsbrucki (osztrák) nyomtatványból, az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltárban őrzött darab pedig egy rómaiból. Az Egyetemi Könyvtár nyomtatványába írt tulajdonosbejegyzés alapján valószínűleg a 17. századi Pozsonyban kerültek a kódex egyes darabjai a nyomtatványok kötésébe, amelyeket vagy a tábla, vagy a gerinc megerősítésére használtak fel. „Az előttünk fekvő töredék a tábla és a gerinc megerősítését szolgálta egyszerre” – mutat rá Júlia a hajtásokra, melyek alapján erre a megállapításra juthatunk.

Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

KÖVETÉS ▾

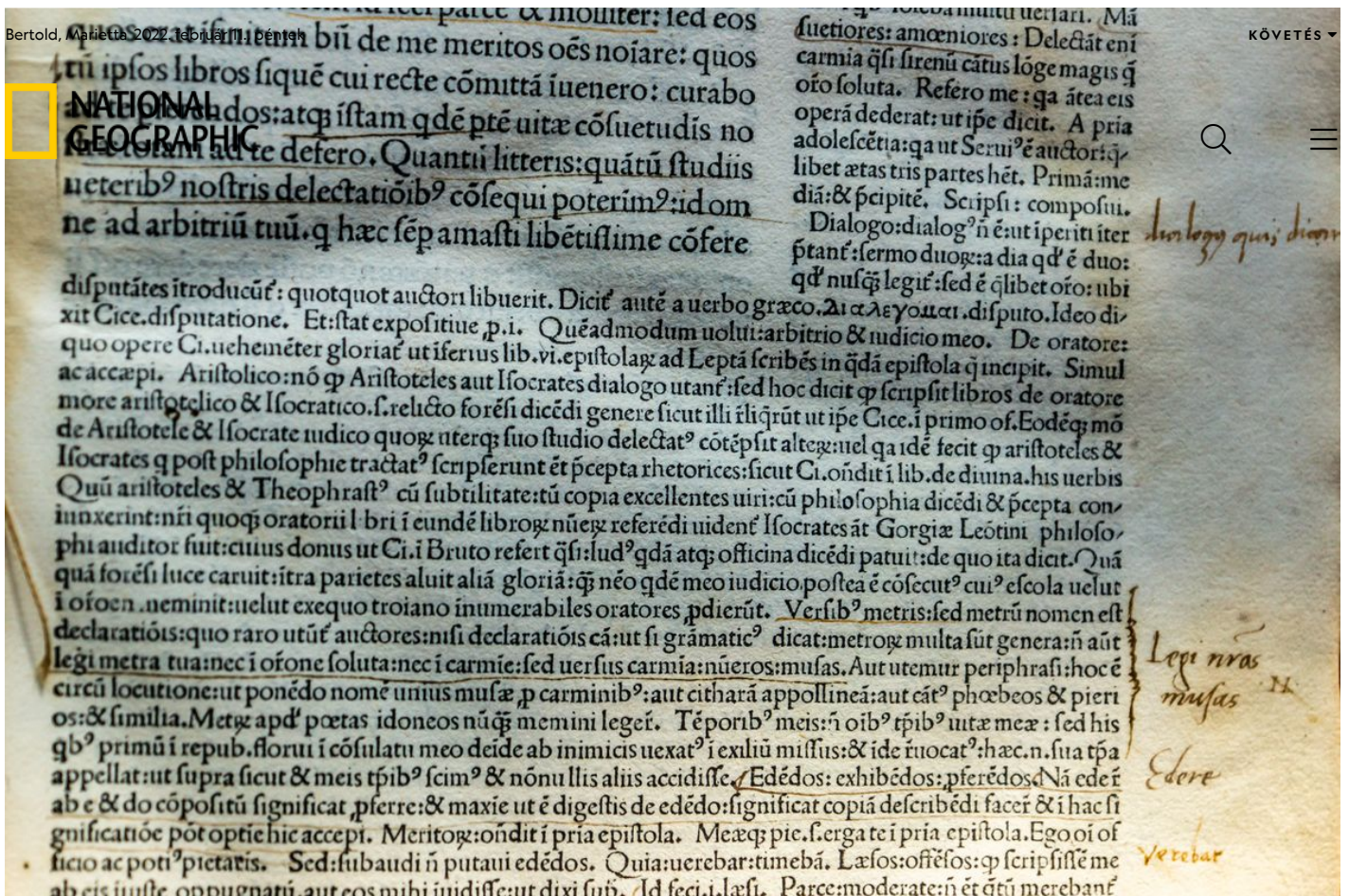

**NATIONAL
GEOGRAPHIC**

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Ezt követően Cicero (Marcus Tullius Cicero, Kr. e. 106–Kr. e. 43) római író, filozófus és politikus családi leveleinek gyűjteménye kerül bemutatásra, mely a legrégebb óta áll a könyvtár tulajdonában. „Valószínűleg 1586 és 1590 között került hozzánk, és szinte biztosak lehetünk afelől, hogy használták. Erről árulkodnak az aláhúzások és a széljegyzetek is” – jegyzi meg a régi könyvek ismerője.

Bár e 15. századi mű még ősnymtatványnak számít, ekkortájt alig többen fértek hozzá, mint a legelső példányokhoz, így a kézzel írott jegyzetek tovább növelik az értékét. Lapjai nem az idő múlása és a használat, hanem sokkal inkább a restaurálási folyamatok következtében hullámosodtak fel.

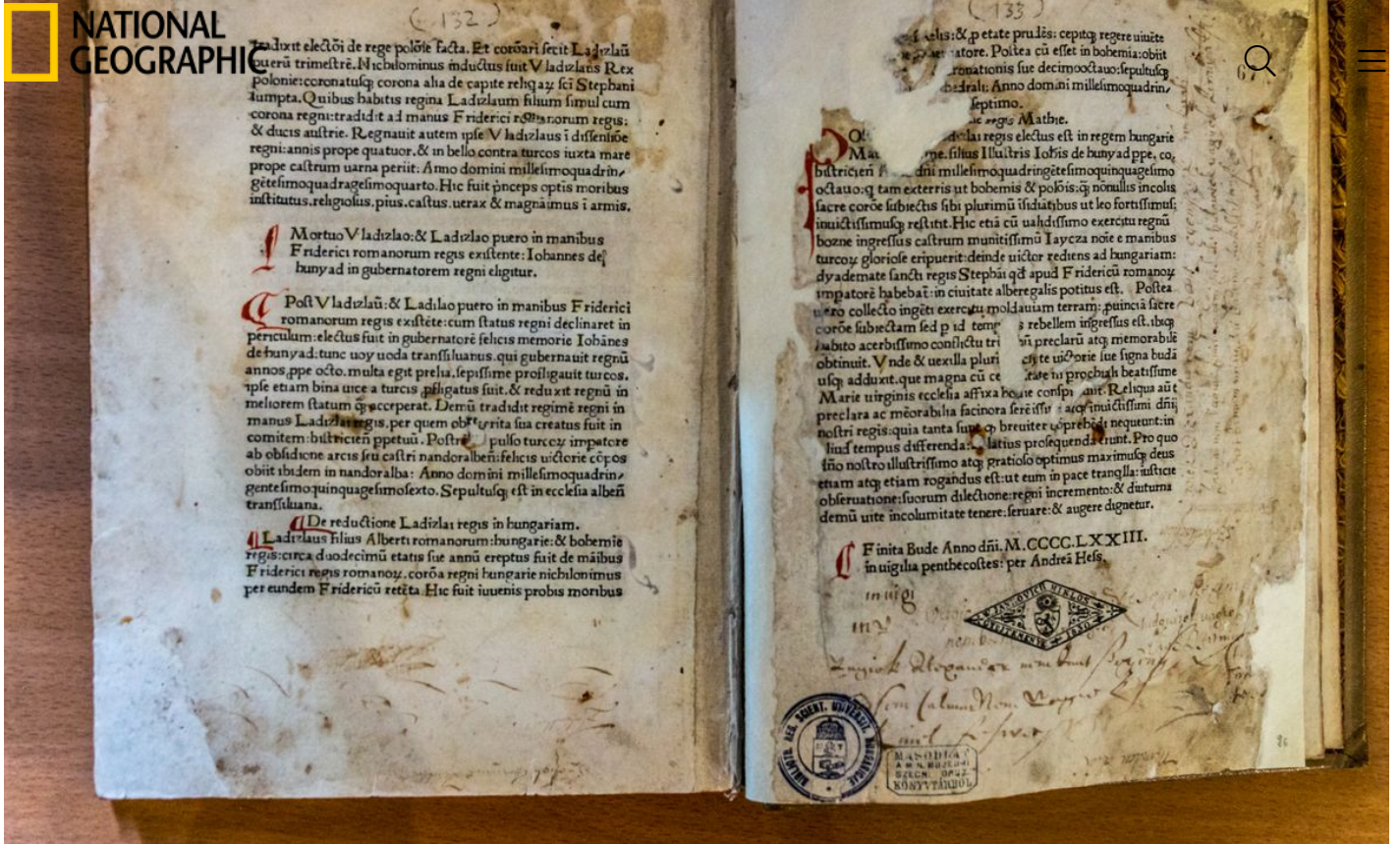

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Júlia személyes kedvencével folytatjuk a sort, mely sokkal nagyobb jelentőségű, ugyanis a pünkösdi előestéjén készült nyomtatvány Hess András nyomdájából került ki, amelyet az első Magyarországon nyomtatott könyv nyomdájaként tartunk számon. Erről tanúskodik a kolofon, azaz a könyvek végén található szövegrész. Másfelől Júlia egy újabb adomával is szolgál a kötet sorsáról: „Még a 19. század végén került hozzánk ez a könyv, amikor az OSZK a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáraként működött. Az 1870-es években az egyetemi könyvtárpalota alapjainak ásásakor, ahol most állunk, szobrok kerültek elő, melyekért cserébe felajánlották, hogy nekünk adják ezt a példányt. Később egy külföldi aukción ugyanebből a nyomtatványból egy teljesen érintetlen darabot is beszerezett az OSZK. Noha az Egyetemi Könyvtár kötete elég elhasználtak tűnik, mégis értékesebb, mert a benne lévő pecsétek alapján e példány sohasem hagyta el a Magyar Királyság területét.”

Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

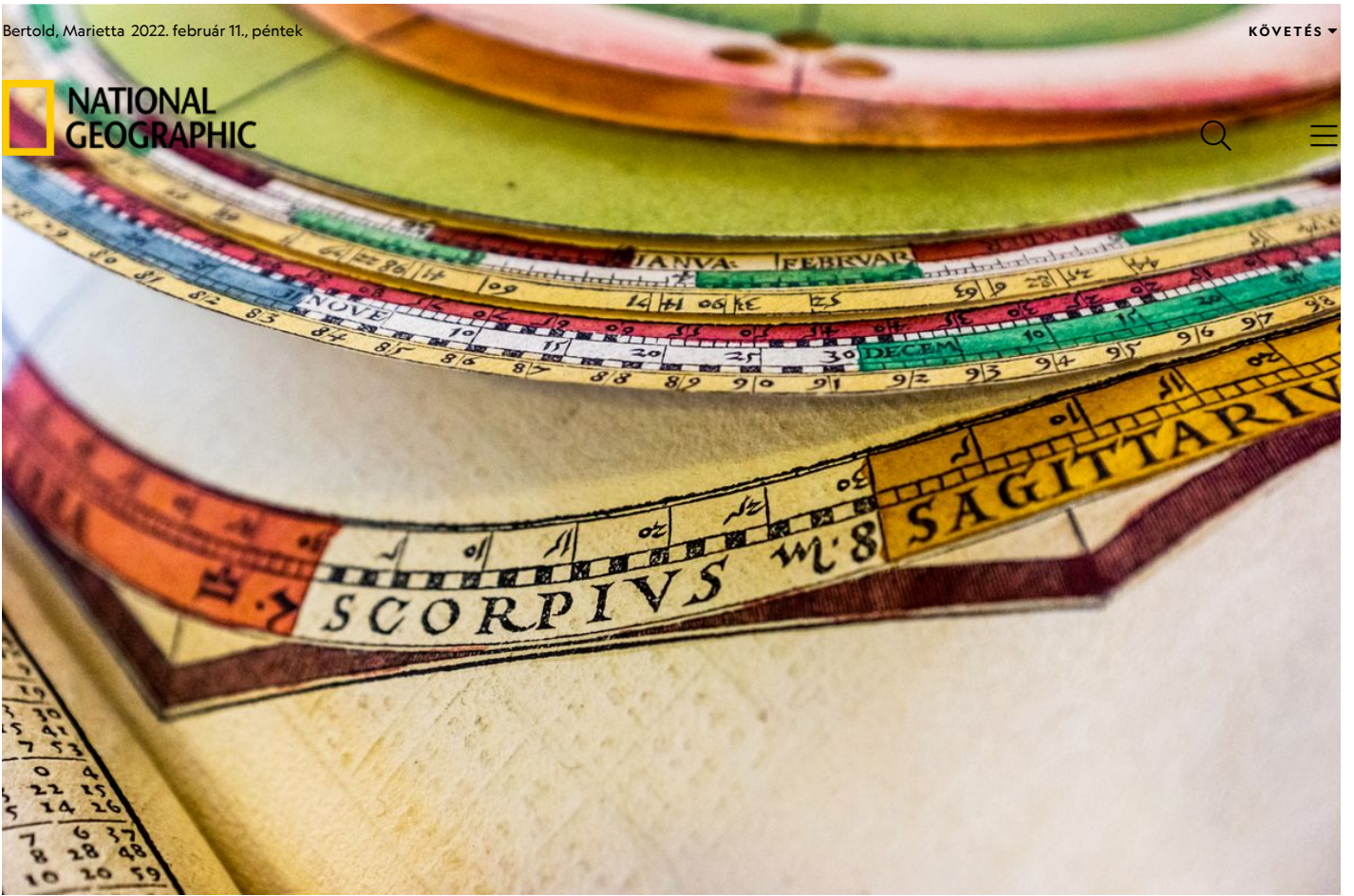

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Majd a könyvtár állományában levő, egyik legkritikább munkát vizsgáljuk meg kicsit közelebbről, „amelyből az egész világon mintegy száz példányt ismerünk” – egészít ki a könyvtáros. Petrus Apianus (1495–1552) 16. századi német tudós csillagászati művének érdekessége, hogy mozgatható tárcsákat rejt. Közülük egy olyan csillagtérképet emel ki Júlia, melynek segítségével – a Hold állásából – ki lehet számolni a húsvét időpontját.

Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

KÖVETÉS ▾

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

A legparányibb darab egy antológia – irodalmi szöveg és versgyűjtemény –, amely a *Dózsa és Szeged* címet viseli, Derkovits Gyula (1894-1934) festőművész és grafikus Dózsa-metszeteivel illusztrálva.

Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

KÖVETÉS ▾

 NATIONAL
GEOGRAPHIC

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Végül pedig, érthető okokból külön asztalon kapott helyet a legterebélyesebb könyv. Ez szintén egy 19. századi metszetyűjtemény, „melynek már a fellapozása sem kis feladat” – árulja el a könyvtáros, majd áttér a konkrétumokra. „Egy francia építész-grafikus isztambuli látogatása idején születtek a rajzok, amelyeket Párizsba való hazatérte után nyomtatott ki a szerzőjük.” Tájépepektől a roppant részletgazdag palotabelsőkig megannyi hangulatképre csodálkozhatott nem csupán a kor, hanem a ma embere is egyaránt.

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár állománya 1877-ben különleges értékekkel gyarapodott. Az orosz–török háború előestéjén a magyar egyetemi ifjúság törökbarát tüntetést szervezett és díszkardot küldött ajándékkul a nagyvezírnek. A gesztusra válaszként II. Abdülhamid török szultán 35 olyan díszesen miniált kódexet, köztük Mátyás király 14 corvináját adományozta az Egyetemi Könyvtárnak, melyeket valószínűleg még II. Szulejmán csapatai koboztak el hadizsákmányként Budáról, a királyi könyvtárból.

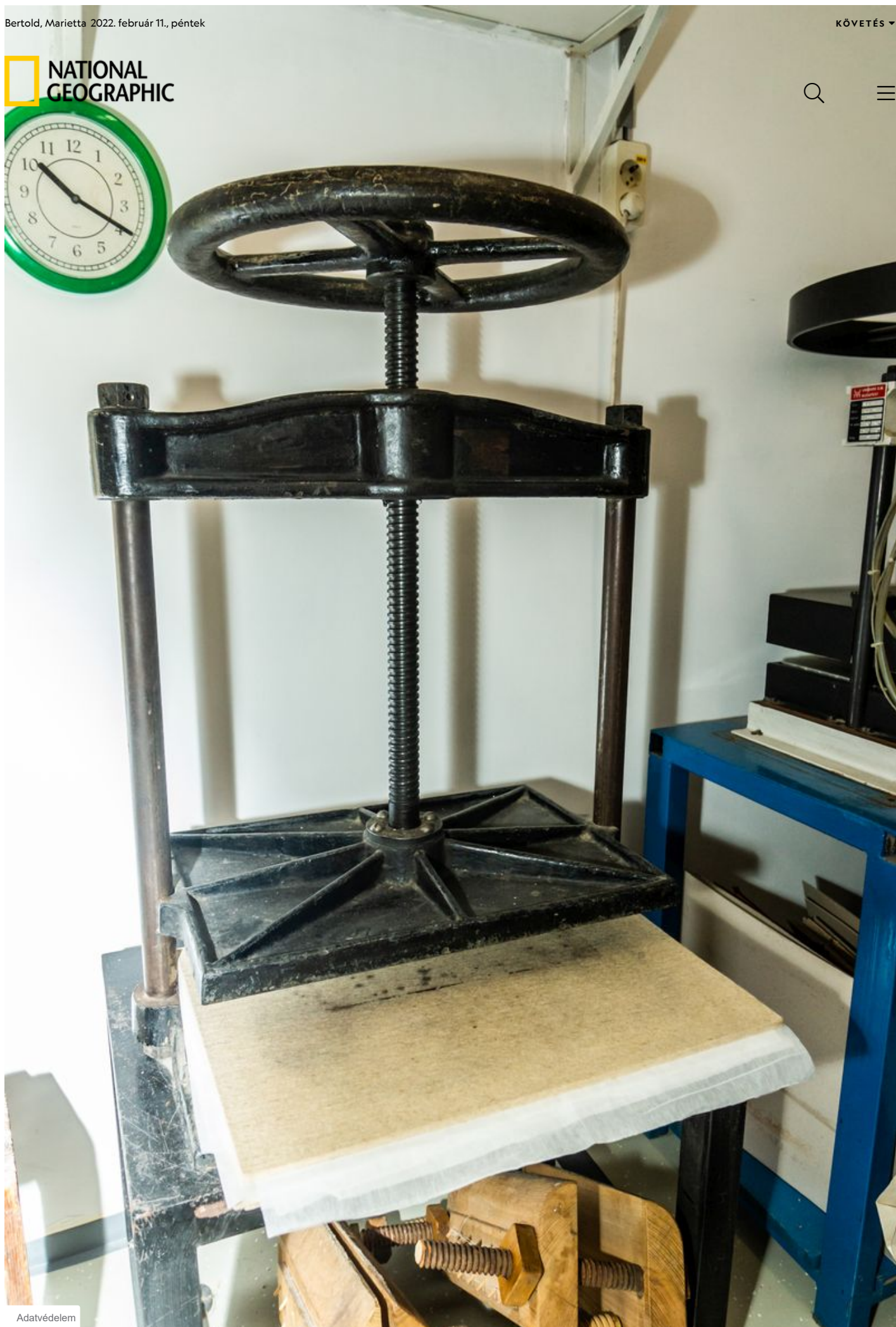
Öntéssel egészíti ki a restaurátor a hiányzó oldalrészeket. Egy hálószerű anyagra kerül a cellulózalapú papírmassza: így csak a szükséges felületekre jut belőle. A felesleges öntőanyag eltávolítása végett működik egy speciális szívóberendezés az asztal alatt, melyet Áder János köztársasági elnök adományozott.

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Amint a régészeti leletek – és általában a műtárgyak – esetében, a könyvek restaurálása során is az a cél, hogy megőrizzük és helyreállítsuk készítéskori állapotukat. A helyreállításnál fontos szempont, hogy különüljenek el egymástól az eredeti és az újraalkotott részletek. „Talán egyedüli kivételt ez alól a festmények jelenthetnek, melyek restaurálásakor az összehatás a lényeg. Ha elválna a két felület, azzal romlana a képek élvezhetősége” – tudjuk meg Szalaváry Miklós könyvrestaurátortól. Restaurálás során, ha nem az eredeti felülettel megegyező anyagot használnak, a pótlásnak kizárólag jól bevált, kipróbált anyagot lehet használni. Esetünkben ez a papír hiányzó részeinek újraöntésével történik. Bár tudjuk, a középkorban rongyból készült a papír, és csak később fából. Miklós tapasztalata alapján: „rongyból való rostot ma már aligha lehet beszerezni, ezért fából származó cellulózrosttal helyettesítjük azt”. Mindemellett elengedhetetlen a folyamatok visszafordíthatósága, mert ha esetleg évtizedekkel később egy jobb, hitelesebb eljárást fedeznek fel, károsodás nélkül újra helyre lehet állítani a tárgyat. Negatív példaként Miklós az '50-es évek savtartalmú papírjaival történő „restaurálását” említi. Évtizedek múltán ugyanis a sav az eredeti dokumentumba is „átvándorol”, és tovább roncsolja oldalait. E tény ismeretében nyer jelentőséget a fentebb már említett, régi-új részletek határainak láttatása is.

Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

KÖVETÉS ▾

Adatvédelem

Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

KÖVETÉS ▾

Öntés és mosás után szárítóállványra kerülnek a lapok.

„Napjainkban leginkább abban nyilvánul meg a helyreállítás korszerűsége, hogy különböző anyagvizsgálatokkal akár a tinta, akár a festék összetételére fény derülhet” – avat be módszereibe Szalaváry Miklós.

A vitrin felett képek mutatják be a restaurálás előtti állapotot. Alatta pedig a restaurált kötet látható.

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

A dokumentáció részeit képezik a fotók, az állapotleírás és egy alapkutatás arról, mennyire ritka az adott példány, hol lelhető fel még belőle. Emellett Miklós részletesen kidolgozza a helyreállítás során használt vegyszerek és vizsgálati módszerek sorrendjét is. „Általában, ha egy könyv kémiai károsodott, mondjuk penészedett, akkor mindig előrébb kell venni a sorban, mert tovább sérülhet. Ha fizikailag károsodott a kötet: leszakadt a táblája, lóg a gerince vagy szétesett a fűzése... ezek egyszerűbb feladatok” – rangsorol a restaurátor, aki az egész napos préselések alatt tér rá a „könnyebb” javításokra, mint amilyen a fűzés.

Szalaváry Miklós épp egy könyvet fűz.

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Számos szakirodalmat lehet találni a gótikus stílustól a reneszánszon át egészen a barokkig, minden nagyobb művészettörténeti korszakról. E forrásokból érdemes összeszedni a legalapvetőbb szakmai tudásmagot. „Személy szerint a gótikus kötések egyszerű szépségét kedvelem a reneszánsz pompával szemben” – emeli ki Miklós. Jelenleg Beauvais Vince (Vincent de Beauvais 1190 körül – 1264), francia dominikánus szerzetes, királyi nevelő és lexikoníró művén dolgozik a szakember. Ez a kötet is kémiailag károsodott, ezért láthatók lapjain a (penész)oltok fertőtlenítés után megmaradt nyomai.

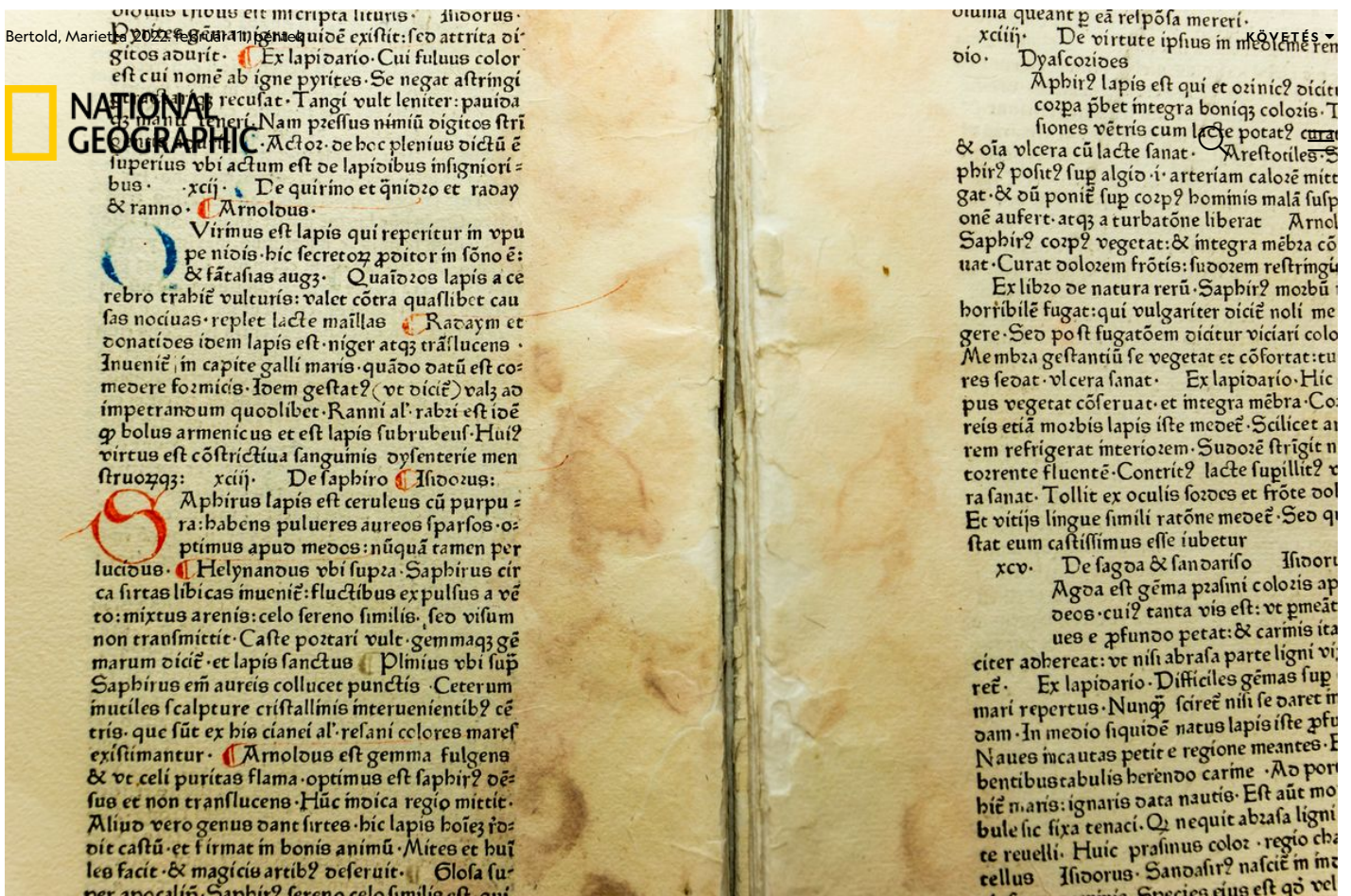

Kevés példány készült a könyvnyomtatás kezdetétől az 1500-ig tartó 45 évben az úgynevezett ősnymtatványokból. Egyikük ez a francia enciklopédia elődjének tekintett, 1490-es évekből való kiadás: Beauvais Vince (1190 körül-1264) francia szerzetesnek – királyi nevelőnek és lexikonírónak – a középkori hit-, természet- és orvostudományokat összefoglaló műve. Kötésén egyértelműen kivehető, hogy valamikor a múlt században vászonborítással helyettesítették az 500 éves kötést. Ráadásul az 1900-as évek technikai szerint befűrészelték a gerincét, mellyel, bár gyorsították a folyamatot, csonkították az oldalakat.

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Magunk sem gondolnánk, milyen szoros kapcsolat áll fenn a környezetszennyezés és a régi könyvek állapotmegóvása között. Szalaváry Miklós viszont pontosan ismeri a reakciót: „Ha nem megfelelő a tárolóhelyiség nedvességi szintje, a kipufogógázok és a fűtés során az égési melléktermékből keletkező különböző kénszarmazékok bekerülhetnek a raktárba. Ott pedig a porral és a levegő nedvességtartalmával elegyedve a szennyezés megtapad a könyveken. Mivel a gyártás során több fémmaradvány is kerül a papírba, elkezdődik a savasodás: kénes- és kénsav keletkezik. Noha évtizedek telnek el, mire súlyos szintre jut a probléma, de azért a kémia teszi a dolgát...”

Az ősnymotványokban az iniciálékat utólag festették. Ekkoriban a nyomtatás során még arra törekedtek, hogy hasonlítsanak a kézzel írott kódexekre. A dokumentumok nedves tisztítására zsíralkoholszulfát vizes oldata használható, a vízben oldódó elszíneződések, vízfoltok eltávolítására. A penész vagy más makacs foltokat fehéritéssel lehet eltávolítani vagy halványítani, ezek a vegyületek roncsoló hatást idéznek elő a papírt alkotó, sérült cellulózrostok között. Alkalmazásukkal több kár keletkezne, mint haszon – ezért inkább az antik hatásnak teret engedve, szakmai kompromisszum révén néhány folt megmarad, melyek már nem idéznek elő károsodást a dokumentumban.

FORRÁS: SARUSI ISTVÁN

Előfordul, hogy 10–15 évig senki nem lapozza fel eredetiben az ősnymotványokat, ezért Miklós feladata a meglévő kötetek állapotának folyamatos ellenőrzése is. Olykor kerülnek elő újabb helyreállítandó példányok, és az elejéről kezdődik a folyamat.

Ezt sokszor segítik a könyvbarátok a **Fogadj örökbe egy könyvet!**

(<https://konyvtar.elte.hu/hu/tamogatas/egyetemi-konyvtarert-alapitvany/konyv-orokbefogadasi-program>)

elnevezésű program keretében.

#ŐSNYOMTÁVÁNY ([HTTPS://NG.24.HU/TAG/OSNYOMTAVANY/](https://ng.24.hu/tag/osnyomtavany/))

 MEGOSZTÁS ([HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/SHARER/SHARER.PHP?U=HTTPS%3A%2F%2FNG.24.HU%2FKULTURA%...](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https%3a%2f%2fng.24.hu%2fkultura%...))

 E-MAIL ([MAILTO:?SUBJECT=MIRŐL MESÉLNEK A KÖNYVEK?&BODY=HTTPS://NG.24.HU/KULTURA/2022/02/06/MIR...](mailto:?subject=MIRŐL%20MESÉLNEK%20A%20KÖNYVEK?&body=https://ng.24.hu/kultura/2022/02/06/mir...))

Thermo palack
Kambukka Elton
Insulated 750 ml Sky
Blue

Hirdetés Kulina.hu

Lelepleződött az
irodalmi rejtély: a
népszerű író neve
valójában három...

24.hu

Segítség, ember!

Hirdetés Lira

Tudományos tény: ha
nagy mellű nővel
beszélsz, közben
öntudatlanul...

24.hu

Mi Vár Rád 2022-ben?

A sziget, ahol Matula
bácsi vert tanyát |
Sokszínű vidék

Hirdetés mindennapiszammisztika.hu 24.hu

A magyar tábornok
elfoglalta Berlint

24.hu

Lehet idegen
Naprendszer

24.hu

HOZZÁSZÓLÁSOK

MÉG TÖBB CIKK

(<https://ng.24.hu/./kultura/>)

(<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/10/tobb-mint-20-uj-agyagkatonat-talaltak/>)

Több mint 20 új agyagkatonát találtak (<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/10/tobb-mint-20-uj-agyagkatonat-talaltak/>)

A kínai szakértők szerint a leletek jó állapotban konzerválódtak.

(<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/10/lenyugozo-leletekre-bukkantak-egy-franciaorszagi-barlangban/>)

Lenyűgöző leletekre bukkantak egy franciaországi barlangban

(<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/10/lenyugozo-leletekre-bukkantak-egy-franciaorszagi-barlangban/>)

A maradványok Nyugat-Európa legkorábbi modern embereiről és a neandervölgyiekről árulkodnak.

(<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/10/lefejezett-testeket-talaltak-egy-okori-temetoben-2/>)

Lefejezett testeket találtak egy ókori temetőben (<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/10/lefejezett-testeket-talaltak-egy-okori-temetoben-2/>)

A kutatók egy római kori települést tártak fel Angliában.

(<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/09/egy-telepules-nyomaira-bukkantak-a-sivatagban/>)

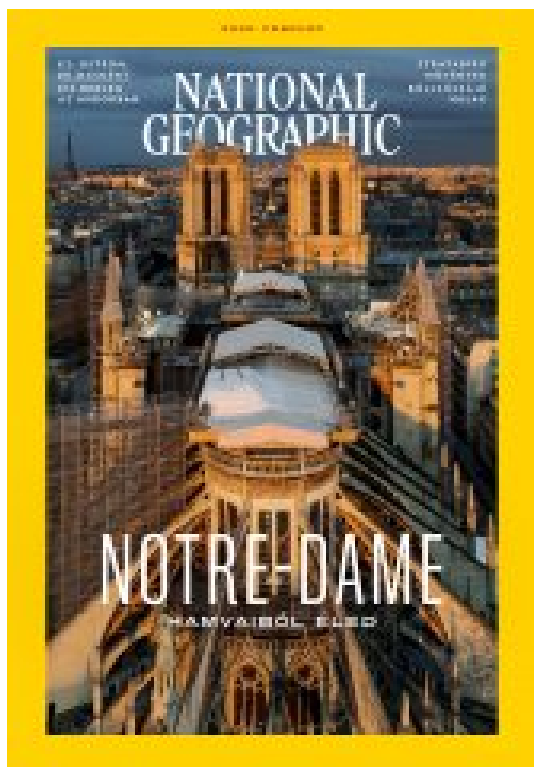
Egy település nyomaira bukkantak a sivatagban (<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/09/egy-telepules-nyomaira-bukkantak-a-sivatagban/>)

Az ősi civilizáció mérnöki tudása igen fejlett lehetett.

(<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/09/a-romantikus-hangulatu-kastely-ami-egy-mesebe-repit/>)

A romantikus hangulatú kastély, ami egy mesébe repít (<https://ng.24.hu/kultura/2022/02/09/a-romantikus-hangulatu-kastely-ami-egy-mesebe-repit/>)

ELŐFIZETÉS

A nyomtatott magazinra,
12 hónapra

10 800 Ft

RÉSZLETEK → ([HTTPS://WWW.MC.HU/MAGAZIN/NATIONAL_GEOGRAPHIC_ELOFIZETES](https://www.mc.hu/magazin/national_geographic_elofizetes))

Bertold, Marietta 2022. február 11., péntek

KÖVETÉS ▾

ÖSSZES KÉP → (HTTPS://NG.24.HU/. /FOTO/A-NAP-KEPE/)

A NAP KÉPE

NATIONAL GEOGRAPHIC

(<https://ng.24.hu/foto/a-nap-kepe/2022/02/11/jotunheimen-hegyseg-norvegia/>)

A NAP KÉPE: JOTUNHEIMEN-HEGYSÉG, NORVÉGIA - FOTÓ: ESZTER BETLEHEM

KORÁBBI SZÁMOK

2022

JANUÁR

2022. JANUÁR

Low Carb és Vegán pizzák is

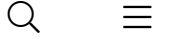
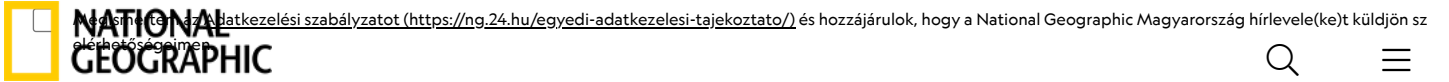
Különleges pizzák, desszertek és pizzacsónakok ingyenes házhoz szállítással

Pizzarello

HÍRLEVÉL FELIRATKOZÁS

NÉV *

Adatvédelem

FELIRATKOZOM

KÖVESS MINKET

EGYEDI ADATKEZELÉSI TÁJÉKOZTATÓ ([HTTPS://NG.24.HU/EGYEDI-ADATKEZELESI-TAJEKOZTATO/](https://ng.24.hu/egyedi-adatkezelesi-tajekoztato/))

FELHASZNÁLÁSI FELTÉTELEK ([HTTPS://NG.24.HU/FELHASZNALASI-FELTETELEK/](https://ng.24.hu/felhasznalasi-feltetelek/)) IMPRESSZUM ([HTTPS://NG.24.HU/IMPRESSZUM/](https://ng.24.hu/impreszum/))
Copyright © 2022 National Geographic Magyarország
Copyright © 2015-2022 National Geographic Partners, LLC. Minden jog fenntartva!